

A POLITIKAI VÉLEMÉNY ÉS AZ ÁLLAMMAL SZEMBENI BIZALOM SZEREPE AZ ÁLLAMPAPÍR-TULAJDONLÁS ALAKÍTÁSÁBAN MAGYARORSZÁGON

ZENTAI Péter
zentai.peter@yahoo.de

KOVÁCS Judit
kovacs.judit@arts.unideb.hu
DE Pszichológiai Intézet

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: Számos tanulmány foglalkozott a befektetési döntések, például az állampapír-vásárlás befolyásoló tényezőivel, különös tekintettel bizonyos szociodemográfiai (lakhely, iskolázottság, életkor, nem) és pszichológiai (pénzügyi tudás, kockázatvállalási hajlandóság, önkontroll) jellemzőkre. Ugyanakkor eddig kevesebb figyelmet kapott a politikai attitűdök, az állammal szembeni bizalom és a pénzügyi énhatékonyság szerepe ezen döntések meghozatalában. Jelen kutatásunk célja, hogy felnőtt magyar minta alapján ezt a hiányt pótoljuk.

Módszer: A vizsgálatba online kérdőív segítségével 319 magyar felnőttet vontunk be. A résztvevők a legfontosabb demográfiai jellemzőik megadása után, s azután, hogy beszámoltak arról, birtokolnak-e állampapírt, skálákon válaszoltak az önkontrollt, a pénzügyi énhatékonyságot, a kockázatvállalási hajlandóságot, a pénzügyi tudást, a pénzügyi- és az állampapírokra vonatkozó attitűdöket érintő kérdésekre. Emellett szabadszavas formában is kifejtették véleményüket a magyar állampapírokról.

Eredmények: A pozitívabb politikai attitűd és az államba vetett bizalom szignifikánsan növeli az állampapír-birtoklás valószínűségét, míg a kormánykritikus hozzáállás és a bizalomhiány csökkenti azt. A többváltozós regressziós modell alapján a nem, kor, lakhely és önkontroll nem mutat szignifikáns kapcsolatot az állampapír-attitűddel. Az iskolai végzettség, a pénzügyi énhatékonyság, a kockázatvállalási hajlandóság és a pénzügyi tudás pozitív kapcsolatban áll az attitűddel, míg a logisztikus regresszió eredményei szerint a kormánykritikus politikai attitűd és az állammal szembeni bizalom hiánya szignifikánsan csökkenti az állampapír-birtoklás valószínűségét.

Következtetések: Az állammal szembeni bizalom és a politikai vélemény az iskolázottságon, pénzügyi tudáson, pénzügyi énhatékonyságon és kockázatvállalási hajlandóságon túl is meghatározó szerepet tölt be az állampapírokkal kapcsolatos attitűdökkel és befektetési döntésekkel kapcsolatos összefüggések rendszerében.

Limitációk: A kényelmi minta nem teszi lehetővé a demográfiai általánosítást, de alkalmas lehet az összefüggések feltárására a vizsgált mintán belül. A vizsgálat további korlátja, hogy a politikai attitűdök és az állammal kapcsolatos bizalom feltérképezésére nem alkalmaztunk skálás mérőeszközt, így ezek csak közvetetten, a résztvevők szabadszavas válaszai alapján jelenhettek meg.

Kulcsszavak: állampapírokra vonatkozó attitűd, politikai vélemény, állammal szembeni bizalom, befektetési döntések

BEVEZETŐ

Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, milyen tényezők állnak összefüggésben az állampapír-tulajdonlással Magyarországon. Míg a szociodemográfiai (lakhely, iskola, kor, nem) és pszichológiai (pénzügyi tudás, kockázatvállalás, önkontroll) tényezők régóta kutatott szempontok a befektetési döntések meghozatalában, egy kevésbé vizsgált terület a politikai attitűdök és az állammal szembeni bizalom szerepe az ilyen döntések alakításában. Közgazdasági szempontból egy országnak kifejezetten előnyös, ha a lakosság finanszírozza a gazdaságot, mert így a kamatfizetések nem külföldi intézményi befektetőkhöz, hanem a hazai lakossághoz kerülnek (Kicsák, 2016). Ez nemcsak a külső eladósodást csökkenti, hanem erősíti a belső pénzügyi stabilitást is. Továbbá, a lakosság által kapott kamatok növelhetik a fogyasztást, ami élénkítheti a gazdaságot és hozzájárulhat a gazdasági növekedéshez.

A 2022–2024 közötti időszakban, amikor az állampapírok – különösen az inflációkövető lakossági magyar állampapírok – kiemelkedően magas, akár 20 százalékot meghaladó hozamot biztosítottak,

pénzügyileg nem volt előnyös a megtakarításokat lekötetlen bankbetétekben vagy készpénzben tartani. Ennek ellenére sokan mégis ezt tették: az MNB statisztikái szerint 2024 első negyedében a magyar háztartások teljes, 54,7 ezer milliárd forintos megtakarításának mintegy 12 százaléka (6705 milliárd forint) készpénzben, míg 27 százaléka (14 750 milliárd forint) alacsony vagy nulla kamatozású bankbetétekben volt. Mindez annak ellenére, hogy az állampapírok nemcsak vonzó kamatot kínáltak, de tényszerűen rendkívül biztonságos befektetésnek is számítottak. Emellett a magasabb kockázatú eszközök, például a befektetési alapok és részvények is sok esetben jelentős hozamot hoztak: 2020–2023 között több hazai részvényalap éves hozama is meghaladta a 15–20 százalékot, miközben az önkéntes nyugdíjpénztári portfóliók közül is több volt, ami 10 százalék feletti teljesítményt ért el (MNB, 2024)

Az állampapírok iránti keresletet befolyásolhatja a polgárok állami intézmények iránti bizalma, valamint politikai nézeteik is, hiszen ezek hatással lehetnek az állami szerepvállalásról alkotott véleményükre. A mindenkori döntéshozók érdekében áll,

hogy megértsék, milyen tényezők befolyásolják az állampapírok iránti keresletet, és hogyan lehetne ezt erősíteni. A hagyományosan vizsgált egyéni jellemzőkön és az állammal szembeni bizalmon túl vizsgálatunkba a pénzügyi énhatékonyság konstruktumát is bevontunk, mely egy előző vizsgálatunk eredményei alapján a pénzügyi viselkedéssel való összefüggésben egy nagy súlyú tényező (Zentai & Kovács, 2025).

ELMÉLETI HÁTTÉR

A pénzügyi viselkedéssel összefüggést mutató demográfiai és pszichológiai tényezők

A pénzügyi attitúd a személyes pénzügyek különböző fogalmaival kapcsolatos hiedelmekre és értékekre utal (Priyadharsini, 2017). Ezek az értékek és hiedelmek, mint például az önkontroll, a türelem, valamint a hosszútávú gondolkodás befolyásolhatják a pénzügyi viselkedést a döntéshozatal során (Dewi et al., 2020). Az attitúd és a viselkedés közötti kapcsolat a pénzügyekben is érvényes, amint azt Singh és munkatársai (2021) befektetési alapokra vonatkozó attitúdvizsgálata is kimutatta.

Az állampapírok birtoklására a pénzügyi kultúra részeként tekinthetünk. A pénzügyi kultúrát a pénzügyi attitúd, viselkedés és tudás együttese határozza meg. Hung és munkatársai (2009) szerint a pénzügyi kultúra az alapvető gazdasági és pénzügyi fogalmak ismeretét és azok hatékony alkalmazását jelenti a pénzügyi eszközök kezelésében, hosszútávú pénzügyi jóllét céljából, összhangban az OECD definíciójával. Számos kutatás vizsgálta a szociodemográfiai tényezőkkel való kapcsolatát: Alhenawi

és Elkhali (2013) megállapították, hogy az idősebb generációk jellemzően nagyobb pénzügyi ismeretekkel rendelkeznek, amit a tapasztalatokon és élettudáson alapuló kristályos intelligencia magyaráz (Castel et al., 2011). A nemek közötti különbségek szintén jelentősek: Fonseca (2012) szerint a férfiak átlagosan magasabb pénzügyi tudással rendelkeznek, ami hátrányosan befolyásolja a nők pénzügyi helyzetét. A magasabb végzettségű háztartásokban jobb pénzügyi döntések születnek, különösen a kockázatvállalás terén (Calvet et al., 2007; Christiansen et al., 2008). A lakóhely is összefüggést mutat a pénzügyi kultúrával: városi környezetben fejlettebb a pénzügyi tudás (Fornero & Monticone, 2011; Klapper & Panos, 2011).

Pszichológiai szempontból az egyén pénzügyi viselkedését meghatározó fontos tényezők az észlelt pénzügyi tudás, amely azt a magabiztosságot tükrözi, amellyel az egyén saját pénzügyeit kezeli (Hung et al., 2009), valamint a pénzügyi énhatékonyság, mely Bandura általános énhatékonyság koncepciójával összhangban azt mutatja, hogy az egyén mennyire hisz abban, hogy képes hatékonyan megbirkózni a pénzügyi élet különféle helyzeteivel és kihívásaival (Lown, 2011; Singh et al., 2019). A pénzügyi énhatékonyság a „saját képességeinkbe vetett magabiztosság érzése, hogy meg fogunk tudni birkózni az adott helyzettel, anélkül, hogy túlterhelődnénk” (Hira, 2010, p. 15). Azok, akik magas énhatékonysággal rendelkeznek, jobban képesek tartani magukat pénzügyi terveikhez, míg az alacsony énhatékonyságú emberek hajlamosak kerülni a pénzügyi döntéseket. Az önkontroll az a képesség, amely lehetővé teszi, hogy az egyén elnyomja az azonnali késztetéseket egy előnyösebb, hosszútávú cél érdekében (Strömbäck et al., 2017). A magas önkontroll szoros

összefüggést mutat a jobb teljesítménnyel, alkalmazkodóképességgel, stabilabb kapcsolatokkal és erkölcsi érzelmekkel (Tangney et al., 2004). Az önkontroll a pénzügyi viselkedésben is kulcsszerepet játszik: kutatások szerint az alacsony önkontroll többek között túlköltekezéssel, kényszeres vásárlással és elégtelen megtakarítással jár, míg a magas önkontrollal rendelkező emberek jellemzően többet takarítanak meg, jobban kezelik pénzügyeiket, és nagyobb biztonságérzetről számolnak be (Achtziger et al., 2015; Choi, 2011; Gathergood, 2012).

A kockázatvállalás olyan döntéshozatali folyamat, amelyben az egyén mérlegeli a bizonytalanságot és a lehetséges következményeket, mielőtt kockázatos cselekvésre szánná el magát (Faragó & Radnóti, 2010). Közgazdasági értelemben ez azt jelenti, hogy valaki mekkora hozamingadozást hajlandó elfogadni pénzügyi döntései során (Hermansson & Jonsson, 2021). Kutatások szerint (Song et al., 2023) a pénzügyi kultúra, különösen az informáltság és tájékozódás, jelentős hatással van a pénzügyi viselkedésre, és ebben a kockázatvállalás közvetítő szerepet játszik. A témában magyar mintán végzett korábbi kutatásunk (Zentai & Kovács, 2025) szintén kimutatta a pszichológiai tényezők: az önkontroll, kockázatvállalási hajlandóság, pénzügyi tudás és a pénzügyi attitűd fontosságát a pénzügyi viselkedés szempontjából, továbbá azt is, hogy a szociodemográfiai tényezők, mint a lakhely és az iskolai végzettség is kapcsolatban állnak a pénzügyi viselkedéssel. Az idézett kutatás továbbá rámutatott a pénzügyi énhatékonyság közvetlen és közvetett jelentőségére a pénzügyi viselkedéssel való összefüggésben. A nagyobb pénzügyi énhatékonyságról beszámoló személyek tudatosabb pénzügyi viselkedésről számoltak be, és a pénzügyi

énhatékonyság nemcsak önmagában függött össze a pénzügyi viselkedéssel, de más pszichológiai tényezők mediátoraként is szolgált, mint az önkontroll, a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás. Ezen említett tanulmányunk nem irányult azonban fókuszáltan az állampapír tulajdonlásával összefüggő tényezők vizsgálatára, ezért jelen kutatásunkban ezt állítjuk vizsgálódásunknak a középpontjába, ugyanabból az adatgyűjtésből származó adatoknak egy más szegmensét az elemzésre felhasználva.

Az állampapír tulajdonlás racionalitása az állampolgár szempontjából

A magyar állampapírok a hazai lakosság számára kvázi kockázatmentes befektetési lehetőségnek tekinthetők, hiszen forintban denomináltak, így nem áll fenn devizakockázat. Az államkötvények egyik fő előnye, hogy az állam garantálja a kamatfizetést és a névérték visszafizetését a lejáratkor. A kibocsátó a magyar állam, amelynek nemfizetési kockázata rendkívül alacsony. Ennek oka egyrészt abban rejlik, hogy a kormányzat számára politikai szempontból nem előnyös, ha a saját választópolgáiraival szemben teljesítési kötelezettségeinek nem tesz eleget. Másrészt a magyar állam monetáris szuverenitással rendelkezik, ami lehetővé teszi számára, hogy bármilyen mértékben növelje a forintkínálatot, és ezzel az infláció révén csökkentse az adósság terhét. Ahogyan a modern pénzügyi elméletek rámutatnak, az állam számára mindig fennáll a lehetőség, hogy fizetési nehézségei esetén további pénzkibocsátással rendezze adósságait (Blanchard, 2019). A lakossági állampapírok gyakran az inflációhoz kötött hozamot kínálnak, ami különösen vonzó magas inflációs

környezetben. A befektetések adómentesek, és az állampapírok minimális költséggel visszaválthatók a futamidő lejárta előtt is. A likviditási kockázat minimális, mivel az államkincstár visszavásárolja őket (Magyar Államkincstár, 2024).

Az állampapír-tulajdonlás és a politikai attitűdök kapcsolata

Az állampapír-tulajdonlás és a politikai attitűdök, valamint az államba vetett bizalom közötti kapcsolatot vizsgáló korábbi tanulmányok szerint a politikai bizalom és az intézmények iránti pozitív hozzáállás növeli az állampolgárok hajlandóságát az állami pénzügyi eszközök, például az állampapírok megvásárlására. Azok, akik jobban bíznak a kormányban, nagyobb valószínűséggel vásárolnak államkötvényeket, mivel megbízhatónak látják a kormány gazdaságpolitikáját (Chen et al., 2024; Huang et al., 2022). Egyes tanulmányok kimutatták, hogy a politikai korrupcióval kapcsolatos közvélekedés és a kormányzati átláthatóság érzése jelentősen befolyásolja a politikai bizalmat: a pozitívabb politikai attitűd és az alacsonyabb korrupcióérzet nagyobb bizalommal párosul, ami az állampapír-tulajdonlás szintjét is növeli (Martin et al., 2020). Vizsgálatunkban kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampapír-tulajdonlással eddig kapcsolatba hozott tényezők tudomásunk szerint való összességét tekintetbe véve vizsgálati mintánkon végső soron mely tényezőkkel van az állampapír-tulajdonlás összefüggésben.

HIPOTÉZISEK

Chen és munkatársai (2024), Huang és munkatársai (2022), valamint Martin és

munkatársai (2020) alapján feltételezzük, hogy *a pozitívabb politikai attitűd és az államba vetett erősebb bizalom magasabb szintű állampapír-tulajdonlással jár együtt (H1).*

Az állampapírbirtoklásról kialakított véleményeket, attitűdöket a tulajdonlás közvetlen előzményének tekintjük. Az attitűdöket tekintve Alhenawi és Elkhali (2013), Calvet és munkatársai (2007), Castel és munkatársai (2011), Christiansen és munkatársai (2008), Dewi és munkatársai (2020), Fonseca (2012), Fornero és Monticone (2011), Hung és munkatársai (2009), valamint Klapper és Panos (2011) alapján az a várakozásunk, hogy *a férfiaknak, az idősebbeknek, a magasabbban iskolázottaknak és a nagyvárosiaknak kedvezőbb véleménye van az állampapírokról (H2).*

Továbbá Hermansson és munkatársai (2021), Lown (2011), Singh és munkatársai (2021), valamint Strömbäcka és munkatársai (2017) alapján további hipotézisünk, hogy *a nagyobb pénzügyi érhathékonysággal, önkontrollal, kockázatvállalási hajlandósággal, valamint pénzügyi tudással, pozitívabb politikai attitűddel és az államba vetett erősebb bizalommal jellemezhető személyek pozitívabb attitűdöket mutatnak az állampapírokkal kapcsolatban (H3).*

MÓDSZER

Eljárás

A kutatás résztvevőinek kiválasztása kényelmi mintavétellel történt, mind online, mind offline módon. Egyrészt a környezetünkben élő, a kutatási feltételeknek (18 év feletti magyar állampolgár) megfelelő személyeket kértük fel, hogy töltsék ki a Google

Űrlapokon keresztül elérhető online kérdőívet. Másrészt papír alapú kérdőívvel is gyűjtöttünk adatokat ismerősi körben, hogy a minta sokszínűségét növeljük. A papír alapú kérdőív gyakorlatilag a Google Űrlapok nyomtatott változata volt, és a kitöltők további útmutatást nem kaptak. Így garantáltuk az online és offline válaszok összehasonlíthatóságát. A vizsgálatot az EPKEB engedélyezte, az etikai engedély száma: 2023-158.

Vizsgálati minta

A kutatásban összesen 319 fő vett részt. A nemek eloszlása szerint a női kitöltők voltak túlsúlyban: 221 nő és 98 férfi töltötte ki a kérdőívet, így a nemek aránya 70% – 30% volt. Az átlagéletkor 47,5 év volt, szórása pedig 13,7 év. A résztvevők lakóhely szerinti megoszlása a következőképp alakult: 72 fő Budapesten, 122 fő megyei jogú városban vagy egyéb városokban élt, míg 125 fő falvakban vagy községekben.

Az iskolai végzettség alapján a legtöbben középiskolai érettségivel vagy más középfokú végzettséggel rendelkeztek, összesen 111 fő, ami a minta 35%-át tette ki. Őket követték az egyetemi diplomások és PhD-fokozattal rendelkezők 105 fővel, majd a főiskolai végzettségűek 84 fővel. A legkevésbé a maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők voltak, 19 fő.

Mérőeszközök

A vizsgálatban egyrészt skálás válaszadásra kértük a válaszadókat, másrészt volt egy kérdés, ami az állampapírokkal kapcsolatos véleményük saját szavakkal való megfogalmazását kérte. Az alábbiakban bemutatjuk a vizsgálatban alkalmazott mérőeszközöket,

abban a sorrendben, ahogyan azok a kérdőívben szerepeltek.

Szociodemográfiai adatok – A kérdőívben rögzítettük a válaszadók nemét, életkorát, legmagasabb iskolai végzettségét, valamint lakóhelyük típusát (Budapest, megyei jogú város, egyéb város, falu vagy község).

A Pénzügyi Attitűd mérése – Az OECD által kidolgozott, pénzügyi műveltség és befogadás vizsgálatára szolgáló eszköztár (Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion) három kérdését alkalmaztuk. Ezek a következők: „A pénz azért van, hogy elköltsék.”, „Jobb érzéssel tölt el, ha elkölthetem a pénzt, mint az, ha későbbre megtakaríthatom.”, illetve „A mának élek, és hagyom, hogy a holnap gondjai megoldják magukat.” A válaszadás 5 fokozatú Likert-skálán történt.

Pénzügyi Énhatékonyság Skála (FSES) – A skálát Lown (2011) fejlesztette ki, hogy mérje a pénzügyi énhatékonyságot, amely Bandura énhatékonyság koncepciójára épül. A kérdőív 6 tételből áll, amelyeket a kitöltők 4 fokozatú Likert-skálán értékelték (pl. „Nehezen tartom magam a tervezett költségeimhez, amikor váratlan kiadások adódnak.”).

Rövidített Önkontroll Skála (BSCS) – Tagney és munkatársai (2004) által létrehozott skála célja az volt, hogy mérje az önkontroll pszichológiai előnyeit és az egyéni különbségeket ezen a területen. A kérdőív 13 tételt tartalmaz (pl. „Jól ellen tudok állni a kísértésnek.”), amelyeket 5 fokozatú Likert-skálán értékelnek a válaszadók („Egyáltalán nem jellemző rám” – „Nagyon jellemző rám”). A kérdések között fordított itemek is szerepelnek.

Kockázatvállalási Hajlandóság Skála – A kockázatvállalási hajlandóság mérésére a Hermansson és munkatársai (2021) által

kifejlesztett 3 kérdésből álló skálát használtuk. A válaszadók 7 fokozatú Likert-skálán értékelték a kockázat és a hozam közötti kompromisszumokat (pl. „El tudom fogadni, hogy elveszíthetem a megtakarításom egy részét, ha jó esély van magas hozamra.”).

Pénzügyi viselkedés: állampapír birtoklása – A kérdőív rákérdezett a válaszadónál arra, hogy tart-e megtakarítást állampapírban.

Szabadszavas válaszadás – E ponton a kitöltőket arra kértük, hogy néhány szóban írják le, mi jut eszükbe a magyar állampapírról. E mérőeszközzel kapcsolatban volt egy olyan várakozásunk, hogy nem beavatkozó módon felületet kínál az állammal kapcsolatos attitűdök kifejezésére és politikai attitűdök kinyilvánítására is. Az ezen attitűdtárgyakkal kapcsolatos explicit véleménynyilvánítást szándékosan nem kértük, nem szerettük volna ugyanis a válaszadást közvetlen módon politikai síkra terelni, ami megítélésünk szerint a politikai attitűdök és az állampapír attitűdök erős összekapcsolásának irányában hatott volna. Úgy véltük, ha az állammal kapcsolatos témák relevánsak számukra, azok maguktól is megjelennek a válaszadás során. Emellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy milyen további tartalmi elemek kerülnek említésre.

A Befektetési Alapokra Vonatkozó Attitűd skála állampapírokra adaptált változata – Singh és munkatársai (2021) kifejlesztettek egy mérőeszközt a befektetési alapokkal kapcsolatos attitűdök mérésére. A kérdőívet 13 tétel alapján állították össze, amelyeket irodalmi áttekintések, szakértői konzultációk és egy pilot kutatás eredményei alapján azonosítottak (például: „Az állampapírokon elérhető hozam megfelelő.”; „Az állampapírokkal járó kockázat elfogadható.”). A válaszadók 5 fokozatú Likert-skálán értékelik az állításokat, ahol 1 a nagyon

kedvezőtlen, 5 pedig a nagyon kedvező hozzáállást jelöli. Singh és munkatársai (2021) kérdőíve a befektetési alapokra vonatkozó attitűdöket méri, a kutatásunk során ennek az állampapírokra adaptált változatát alkalmaztuk. A magyarra fordítást jelen kutatás szerzői végezték az eredeti angol kérdőív alapján. Egy kérdés befektetési alap specifikus volt, ezért ezt elhagytuk, így az általunk használt kérdőív 12 itemet tartalmazott.

A Pénzügyi Tudásra Vonatkozó 3 Nagy Kérdés („Big Three” Financial Literacy Questions) – Ezt a három kérdésből álló skálát Lusardi és Mitchell dolgozta ki 2004-ben a Michigan Egyetem által vezetett Egészség és Nyugdíj Projekt (Health and Retirement Study, HRS) részeként. A kérdőív egyszerű, a mindennapi életben releváns pénzügyi kérdéseket tartalmaz, és célja, hogy a pénzügyi kultúra különböző szintjein álló személyeket elkülönítse. A három fő tudáselem, amelyet vizsgál, a kamatos kamat, az infláció és a diverzifikáció. A kérdések könnyen érthetőek, és nem igényelnek bonyolult számításokat. A résztvevők annyi pontot kapnak, ahány helyes választ adnak (pl. „Képzelve el, hogy valaki 100 ezer forintot helyez el egy bankszámlán, amely évente 2%-ot kamatozik. Mennyi lesz a számlán 5 év elteltével?”).

EREDMÉNYEK

A szabadszavas válaszok elemzése

A szabadszavas válaszokat tartalomelemzésnek vetettük alá, ahol a válaszokat két kódoló értékelt egymástól függetlenül. A két kódoló közötti egyezés 76 százalék volt. A végső kategorizációt egy harmadik, független kódoló végezte. A tartalomelemzés eredményeit az *I. táblázat* mutatja

1. táblázat. Termékre vonatkozó attitűdök megoszlása

Szempont	Magyarázat	Gyakoriság	Példa
Pozitív termék tulajdonság	A válasz a termékkel kapcsolatban pozitív utalást tartalmaz.	99	„Kamat, biztonság, egyszerűség.” „Biztonságos, jó hozam.”
Negatív politikai utalás vagy bizalom hiánya az állammal szemben	A válasz az állampapírhoz nem kapcsolódó politikai utalást tartalmaz, vagy a válaszadó kifejezetten az állam szerepe miatt érzi kockázatosnak az állampapírt.	66	„Kölcsön tolvajoknak.” „Estandolhatja a kormány.” „Korrupt kormány.” „Túl hosszú lejárat, nem bízom a magyar államban.” „Sosem fektetnék be semmi állami dologba!”
Nem releváns válasz	A válaszadó nem adott értékelhető választ a kérdésre.	64	„Semmi.”; „Passz.”
Semleges	Nem közvetlenül a termék tulajdonságaira vonatkozó, de releváns tartalom, ami politikai utalásoktól mentes.	44	„Nem vagyok jártas a témában.” „Egy lehetőség a pénzügyi termékek közül.”
Negatív termék tulajdonság	A válasz a termékkel kapcsolatban negatív utalást tartalmaz.	33	„Nem tartom jó befektetésnek.” „Alacsony hozam, semmi értelme.”
Kockázat	A válaszadó nem tartja biztonságos befektetésnek az állampapírt.	13	„Kockázatos.” „Nem tartom biztonságosnak.”
	Összesen	319	

A kérdőíves válaszok elemzése – állampapír tulajdonlást befolyásoló tényezők

Reliabilitás

A 2. táblázat a skálás válaszadással mért konstrukciókhoz tartozó válaszkonzisztenciáról informál. Mivel a konzisztenciaértékeket kielégítően magasnak találtuk ($\alpha \geq 0,7$; Taber, 2018), az egyes változók reprezentálására későbbi elemzéseinkben az átlagot használtuk.

A pénzügyi tudás esetében Cronbach-alfa-érték nem került kiszámításra, mivel a tételsor nem skálát, hanem objektív tudásmérő kérdéseket tartalmaz, így a belső megbízhatóság vizsgálata ebben az esetben nem releváns.

Normalitás

A Kolmogorov–Smirnov-próba eredményei szerint az átlagok nem teljesítik a normál eloszlás feltételét: a p -érték minden esetben kisebb 0,05-nél, ami azt jelzi, hogy a változók nem követik a normál eloszlást.

Regressziós elemzés – állampapír birtoklás

A mintázatok elemzéséhez logisztikus regressziós modellt készítettünk SPSS 29-ben, amelyben az állampapír birtoklása (igen/nem) szolgált dichotóm függő változóként. A cél annak vizsgálata volt, hogy a szociodemográfiai és pszichológiai jellemzők, valamint az állammal szembeni bizalmatlanság és/vagy kormánykritikus politikai attitűdök

2. táblázat. Az egyes skálák átlaga, szórása, megbízhatósága

	Tételszám	Cronbach-alfa	Átlag	Szórás
Állampapírokra vonatkozó attitűd	12	0,941	2,788	1,036
Pénzügyi attitűd	3	0,726	3,679	0,879
Kockázatvállalás	3	0,796	3,164	1,402
Önkontroll	13	0,792	3,737	0,623
Pénzügyi énhatékonyság	6	0,751	3,023	0,646
Pénzügyi tudás	3	N/A	1,790	1,074

3. táblázat. Logisztikus regressziós modell becsült paraméterei bootstrap-eljárással ($n = 1000$), a függő változó: állampapír-birtoklás (0 = nem, 1 = igen)

Változó	B	S.E.	Sig.	Exp(B)	Megjegyzés
Nem	-0,067	0,380	0,860	0,935	
Iskolai végzettség (egyetem vagy phd = ref.)			0,605		kategóriák alább
• 8 általános	0,300	0,801	0,708	1,350	
• középiskola	0,787	0,808	0,330	2,198	
• főiskola	0,382	0,828	0,645	1,465	
Lakhely (főváros = ref.)	—	—	0,135	—	kategóriák alább
• falu, község	-0,003	0,450	0,995	0,997	
• egyéb város	-0,004	0,608	0,995	0,996	
• megyei jogú város	0,966	0,511	0,059	2,628	
Kor (60+ = ref.)	—	—	0,172	—	kategóriák alább
• 18-29	-1,051	0,583	0,072	0,350	
• 29-60	-0,693	0,701	0,323	0,500	
Pénzügyi énhatékonyság	-0,037	0,330	0,910	0,963	
Önkontroll	-0,014	0,309	0,964	0,986	
Pénzügyi attitűd	0,312	0,220	0,156	1,366	
Kockázatvállalási hajlandóság	-0,206	0,135	0,126	0,814	
Állampapírokra vonatkozó attitűd	1,619	0,241	<0,001	5,047	szignifikáns
Pénzügyi tudás	-0,006	0,187	0,974	0,994	
Politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya	-0,283	0,461	0,539	0,754	

4. táblázat. Logisztikus regressziós modell becsült paraméterei bootstrap-eljárással ($n = 1000$), a függő változó: állampapír birtoklás (0 = nem, 1 = igen)

Változó	B	S.E.	Sig.	Exp(B)	Megjegyzés
Nem	-0,343	0,325	0,292	0,710	
Iskolai végzettség (egyetem vagy phd = ref.)			0,197		kategóriák alább
• 8 általános	-0,559	0,673	0,407	0,572	
• középiskola	0,313	0,681	0,646	1,367	
• főiskola	-0,007	0,701	0,992	0,993	
Lakhely (főváros = ref.)			0,051		kategóriák alább
• falu, község	0,301	0,398	0,450	1,351	
• egyéb város	0,313	0,538	0,560	1,368	
• megyei jogú város	1,165	0,446	<0,001	3,204	szignifikáns
Kor (60+ = ref.)			0,287		kategóriák alább
• 18–29	-0,737	0,523	0,159	0,478	
• 29–60	-0,353	0,601	0,557	0,702	
Pénzügyi énhatékonyság	0,439	0,293	0,134	1,552	
Önkontroll	-0,005	0,263	0,985	0,995	
Pénzügyi attitűd	0,244	0,190	0,199	1,277	
Kockázatvállalási hajlandóság	-0,050	0,117	0,668	0,951	
Pénzügyi tudás	0,238	0,163	0,144	1,269	
Politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya	-1,049	0,393	<0,001	0,350	szignifikáns

milyen mértékben befolyásolják az állampapír birtoklás valószínűségét. Az elemzés során, a változók nem normál eloszlása miatt, bootstrap-módszert alkalmaztunk ($n = 1000$) a becslések megbízhatóságának növelése érdekében.

Mivel az állampapírokra vonatkozó attitűd olyannyira szignifikáns prediktornak bizonyult a modellben, mely domináns hatása potenciálisan elfedte más változók hatását, ezért a logisztikus regressziós elemzést elvégeztük ezen változó nélkül is. Ennek célja az volt, hogy feltárjuk, a többi magyarázó változó milyen mértékben járul hozzá

az eredményváltozó alakulásához az állampapírokra vonatkozó attitűd kizárásával.

A logisztikus regresszió eredményei alapján az állampapír birtoklását leginkább két tényező befolyásolja statisztikailag szignifikáns módon. Az egyik a lakóhely típusa: a megyei jogú városokban élők esetében szignifikánsan nagyobb eséllyel jellemző az állampapír birtoklása a fővárosi lakosokhoz képest ($B = 1,165$; $p < 0,001$; $\text{Exp}(B) = 3,20$), ami azt jelenti, hogy e csoportba tartozók több mint háromszoros eséllyel rendelkeznek állampapírral. A másik jelentős tényező a kormánykritikus politikai

attitűd és az állammal szembeni bizalom hiánya ($B = -1,049$; $p < 0,001$; $\text{Exp}(B) = 0,35$), ami azt mutatja, hogy azok, akik kevésbé bíznak az államban, illetve kritikus politikai attitűddel rendelkeznek, lényegesen kisebb valószínűséggel tartanak állampapírt.

A többi vizsgált változó – mint például a nem, iskolai végzettség, korcsoport, pénzügyi énhatékonyság, kockázatvállalás vagy pénzügyi tudás – nem mutatott statisztikailag szignifikáns kapcsolatot az állampapír birtoklásával.

A kérdőíves válaszok elemzése – az állampapírokra vonatkozó attitűdöt befolyásoló tényezők

Mint azt korábban is jeleztük, az állampapírokra vonatkozó attitűd rendkívül erős, szignifikáns prediktorként jelent meg a modellben, mely domináns hatásával más változók hatását is elfedhette. Éppen ezért különös jelentőséggel bír annak feltárása, hogy milyen tényezők befolyásolják ezt az attitűdöt.

Korreláció

Elsőként Spearman-féle korrelációs elemzést végeztünk, amelynek eredményeit az 5. táblázat tartalmazza. Az állampapír-tulajdonlást egy bináris változóval jelöltük:

5. táblázat. Korreláció az egyes pszichológiai és szociodemográfiai jellemzők között

	Politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya	Nem (1-férfi, 2-nő)	Kor	Iskolai végzettség	Lakhely	Pénzügyi énhatékonyság	Önkontroll	Kockázat-vállalás	Pénzügyi tudás	Állampapírokra vonatkozó attitűd
Pénzügyi tudás										0,369**
Kockázat-vállalás									0,183**	0,259**
Önkontroll								-0,233***	0,078	0,067
Pénzügyi énhatékonyság							0,385***	-0,087	0,353***	0,302***
Lakhely						0,187***	-0,007	0,229	0,362***	0,285***
Iskolai végzettség					0,49***	-0,384***	0,191***	0,142*	0,413***	0,308***
Kor				-0,214***	-0,348***	-0,049	0,133**	-0,29***	-0,181**	-0,196***
Nem			0,141*	-0,072	-0,140	-0,088	0,162**	-0,346***	-0,231***	-0,218***
Politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya		-0,029	-0,018	0,155**	0,133**	0,054	-0,020	-0,077	0,121*	-0,208***
Állampapír tulajdonlás	-0,115*	-0,137*	-0,099	0,178**	0,209***	0,196***	0,031	0,066	0,206***	0,524***

Megjegyzés: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

1-es értékkel, ha a résztvevő rendelkezett magyar állampapírral, és 0-val, ha nem. A lakhely kategorizálását négyes skálán végeztük, ahol a 4-es érték Budapestet, a 3-as megyei jogú várost, a 2-es egyéb várost, míg az 1-es falu/községet jelölt. Az iskolai végzettséget egy négyfokozatú skálán kódoltuk, ahol a 1-es érték az alapfokú végzettség (8 osztály vagy kevesebb), a 2-es középfokú végzettség (érettségi vagy középiskola), a 3-as főiskolai (BA/BSc), míg a 4-es az egyetemi végzettséget és a PhD-fokozatot jelölte. A kormánykritikus politikai utalás és az állammal szembeni bizalom hiányát egy közös változóval rögzítettük, ahol az 1-es érték jelezte, ha jelen volt a negatív politikai utalás vagy az állami bizalom hiánya, míg a 0-ás érték azt jelezte, ha nem volt jelen.

Az eredmények alapján jól látható, hogy az önkontroll kivételével az összes pszichológiai és szociodemográfiai tényező szignifikáns korrelációt mutat az állampapírokra vonatkozó attitűddel.

A kor ($\rho = -0,196, p < 0,001$), a nem ($\rho = -0,218, p < 0,001$), valamint a politikai utalás és az állammal szembeni bizalom tekintetében ($\rho = -0,208, p < 0,001$) a kapcsolat az állampapírokra vonatkozó attitűddel gyenge, az idősebb emberek, a nők és az állammal szemben rosszabb politikai véleménnyel rendelkező egyének állampapírokra vonatkozó attitűdje negatívabb.

A pénzügyi tudás ($\rho = 0,369, p < 0,001$), a kockázatvállalás ($\rho = 0,259, p < 0,001$), a pénzügyi énhatékonyság ($\rho = 0,302, p < 0,001$), a lakhely ($\rho = 0,285, p < 0,001$), az iskolai végzettség ($\rho = 0,308, p < 0,001$) és az állampapír-tulajdonlás ($\rho = 0,524, p < 0,001$) esetén a kapcsolat gyenge vagy közepesen erős és pozitív, vagyis a magasabb pénzügyi tudással, kockázatvállalással,

pénzügyi énhatékonysággal rendelkező, több állampapírt birtokló, nagyobb városban lakó, magasabb iskolai végzettséggel rendelkező egyének állampapírokra vonatkozó attitűdje pozitívabb.

Regressziós elemzés – állampapírokra vonatkozó attitűd

A mintázatok alaposabb elemzéséhez regressziós modellt készítettünk SPSS 29-ben, ahol a függő változó az állampapírokra vonatkozó attitűd, a független változók pedig a különböző pszichológiai és szociodemográfiai jellemzők. Az eredményeket a 6. táblázat mutatja.

A többváltozós lineáris regressziós modell alapján, amely figyelembe veszi az összes pszichológiai és szociodemográfiai tényezőt, megállapítható, hogy a nem ($p = 0,142$), kor ($p = 0,28$), lakhely ($p = 0,167$) és az önkontroll ($p = 0,762$) nem játszanak szignifikáns szerepet az állampapírokra vonatkozó attitűdökkel való összefüggések alakításában.

Ezzel szemben a pénzügyi énhatékonyság ($\beta = 0,147; p = 0,011$), az iskolai végzettség ($\beta = 0,132; p = 0,026$), a kockázatvállalási hajlandóság ($\beta = 0,172; p = 0,002$), a pénzügyi tudás ($\beta = 0,201; p < 0,001$) és a politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya ($\beta = -0,26; p < 0,001$) szignifikáns kapcsolatot mutatnak az állampapírokra vonatkozó attitűddel.

Mindezek tükrében a H1 hipotézist elfogadjuk, kutatásunk szerint a pozitívabb politikai attitűd és az államba vetett erősebb bizalom magasabb szintű állampapír-tulajdonlással jár együtt. A demográfiai változók tekintetében (melyekre a H2 vonatkozott) a korrelációs eredmények alapján a férfiaknak, a magasan iskolázottaknak és a nagyvárosiaknak valóban pozitívabbnak bizonyult

6. táblázat. Regressziós táblázat (modell jellemzői: $F = 14,967$; $p < 0,001$; $R^2 = 0,304$)

	Standardizált β	p
Nem	-0,077	0,142
Kor	-0,057	0,28
Iskolai végzettség	0,132	0,026
Lakhely	0,08	0,167
Pénzügyi énhatékonyság	0,147	0,011
Önkontroll	0,017	0,762
Kockázatvállalási hajlandóság	0,172	0,002
Pénzügyi tudás	0,201	<0,001
Politikai utalás és állammal szembeni bizalom hiánya	-0,26	<0,001

az attitűdje, az idősebb válaszadóknak viszont a várakozásainknak ellentmondóan negatívabbnak. A lineáris regresszióelemzés azonban csak az iskolázottsággal való összefüggését foglalta magában az attitűddel összefüggésben, a várakozásainkkal megegyező értelemben. A pszichológiai változók tekintetében pedig (melyekre a H3 vonatkozott), az önkontrollal kapcsolatban várt pozitív összefüggést leszámítva, melyet nem mutattak adataink, úgy a korrelációs mind a regressziós vizsgálatokban igazolódtak várakozásaink, vagyis a nagyobb énhatékonyság, kockázatvállalás és tudás pozitív irányban, a negatív tartalmú politikai utalások jelenléte pedig negatív irányban függ össze az állampapír attitűdökkel.

DISZKUSSZIÓ

Az állam számára kiemelten fontos, hogy a lakosság jelentős aránya támogassa az állami finanszírozást, mivel ez az ország gazdasági stabilitásának egyik alapköve. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) és a Pénzügyminisztérium is arra törekszik, hogy

minél nagyobb arányban a lakosság finanszírozza az államot, mivel ez erősíti a belső piaci stabilitást, és hosszú távon csökkenti a külső kockázatokat. „A lakossági állampapírok állományának emelkedése a hazai tulajdon arányának államadósságon belüli növekedését okozta, ami több csatornán keresztül is kedvezően hat a magyar gazdaságra [...]. Az államadósság finanszírozása stabilabbá válik, ugyanis a lakosság – a külföldi szereplőkkel és a bankokkal szemben – jellemzően lejárati tartja az állampapírokat. A stabilabb finanszírozást segíti elő az is, hogy a lakosság arányának növekedésével kevésbé koncentrált a tulajdonosi kör.” (Kicsák, 2016, p. 4).

Kutatásunk során azt találtuk, hogy több tényező is szignifikáns mértékben együtt jár az állampapírokkal kapcsolatos attitűdökkel, és tekintetbe véve az attitűd viselkedéssel való kapcsolatát, végső soron a tulajdonlasi hajlandósággal. Az egyik ilyen tényező az iskolai végzettség, amely egyértelmű pozitív kapcsolatot mutat az állampapírokra vonatkozó attitűddel. A várakozásainknak megfelelően (Calvet et al., 2007; Christiansen et al., 2008) a magasabb iskolai végzettséggel

rendelkező egyének hajlamosabbak megérteni az állampapírok előnyeit, és ezért nagyobb eséllyel vásárolnak belőlük. A döntéshozók számára ez arra világít rá, hogy a pénzügyi oktatás kulcsszerepet játszhat az állampapírok népszerűsítésében. Az oktatási rendszer fejlesztésével, illetve célzott pénzügyi képzésekkel növelhető a lakosság pénzügyi tudatossága és az állampapírok iránti bizalom.

A pénzügyi énhatékonyság, vagyis az egyének önmagukba vetett hite abban, hogy képesek megfelelően kezelni pénzügyeiket, várakozásainkkal összhangban (Lown, 2011; Singh et al., 2019; Zentai és Kovács, 2025) szintén szignifikáns pozitív kapcsolatot mutat az állampapírokkal kapcsolatos attitűddel. Azok, akik úgy érzik, hogy hatékonyan tudják kezelni pénzügyeiket, nagyobb valószínűséggel vásárolhatnak állampapírokat. Az állam ebben az esetben az egyéni pénzügyi készségek fejlesztését ösztönözheti, például a lakossági pénzügyi oktatási programok támogatásával, amelyek segítenek az embereknek magabiztosabb döntéseket hozni a pénzügyi termékekkel kapcsolatban.

A pénzügyi tudás egy további fontos tényező, amely, ahogy vártuk (Hung et al., 2009), erős pozitív együttjárást mutat az állampapírokra vonatkozó attitűddel. Azok az egyének, akik tisztában vannak a pénzügyi termékekkel, és jobban értik azok működését, nagyobb eséllyel fogadják el az állampapírokat, mint biztonságos és jövedelmező megtakarítási lehetőséget. Ez is aláhúzza a pénzügyi oktatás fontosságát: minél jobban ismeri a lakosság a pénzügyi termékeket, annál nagyobb bizalommal fordulnak majd az állampapírok felé.

A kockázatvállalási hajlandósággal kapcsolatban kapott eredmény összhangban

van a szakirodalom alapján elvártakkal (Hermansson et al., 2021), amennyiben a kockázatvállalás pozitív összefüggést mutat az állampapíratitűdökkel. Ez elsősre meglepő lehet, mivel a tankönyvi definíció szerint egy ország állampapírjai az adott lakosság számára kockázatmentesnek számítanak. Ezzel együtt, mint a többi befektetési viselkedés esetén, a kockázatvállalási hajlandóság mégis támogatja a jó véleményt az állampapírokról.

A kormánykritikus politikai attitűdök és az állammal szembeni bizalom hiánya viszont visszavethetik az állampapírok iránti érdeklődést. A kutatás eredményei szerint azok, akik negatívan viszonyulnak a politikai rendszerhez, illetve nem bíznak az állami intézményekben, rosszabb véleményekkel vannak az állampapírokról, és kisebb valószínűséggel vásárolnak állampapírokat. Az alacsony politikai bizalom tehát közvetlenül csökkentheti az állampapír-tulajdonlási arányokat. A döntéshozóknak itt a bizalom-építésre lehet érdemes a hangsúlyt helyezni. Az elmúlt időszakban az állampapírok kiemelkedő hozamot biztosítottak, mégis sokan döntöttek úgy, hogy megtakarításukat készpénzben vagy alacsony kamatozású bankbetétekben tartják. Az MNB adatai szerint 2024 első negyedévében a háztartások megtakarításainak jelentős része ilyen formában volt. Ez azt sugallja, hogy az emberek akár „fizetni is hajlandóak” az állammal szembeni bizalmatlanságukért.

Várakozásainkat igazolva a korrelációs vizsgálatok alapján megfigyelhető, hogy a férfiaknak kedvezőbb véleménye van az állampapírokról, azonban a többváltozós lineáris regressziós modell szerint ez nem bizonyult szignifikáns meghatározónak az állampapírokra vonatkozó attitűdök alakulásában.

A lakhely a regressziós elemzésekben az állampapírokra vonatkozó attitűd tekintetében nem bizonyult szignifikánsan meghatározónak, azonban az állampapír birtoklás vonatkozásában igen. Ennek egy lehetséges magyarázata, hogy a megyei jogú városok jellemzően a gazdasági és társadalmi fejlettség középszintjén helyezkednek el. Ezekben a városokban gyakran élnek stabil jövedelemmel rendelkező középosztálybeli háztartások, akik már nem küzdenek a megélhetéssel, de nem is rendelkeznek olyan tőkével, hogy az állampapírnál komplexebb vagy kockázatosabb befektetéseket keressenek (mint például a fővárosi felső-középosztály vagy vagyonosabb rétegek, akiknek ugyan lehet hasonlóan kedvező állampapír-attitűdjük, de mégsem ebbe az eszközbe fektetik a pénzüket). Az okok mélyebb feltárása további empirikus vizsgálatok tárgyát képezheti a jövőbeni kutatások során.

Az önkontroll esetén a korrelációs vizsgálat a várakozásainkkal ellentétben (Strömbacka et al., 2017; Tangney et al., 2004) nem mutatott szignifikáns kapcsolatot, az életkorral kapcsolatban pedig a várakozásainknak ellentmondó eredményt hozott a vizsgálat: az idősek állampapír attitűdje kedvezőtlenebbnek mutatkozott, mint a fiataloké. Úgy véljük, hogy ennek oka abban keresendő, hogy a szakirodalomban tárgyalt általános pénzügyi kultúrával szemben a mi kutatásunk, amely a pénzügyi attitűdök szűkebb területére fókuszált, erősen tükrözi a magyar emberek elmúlt évtizedek során szerzett számos negatív tapasztalatát. Ilyenek például az 1995-ben és 2008-ban bekövetkezett államcsődközeli helyzetek, valamint a 2010-es évek magánnyugdíjpénztári államosítása és lakossági devizaválsága.

Kutatásunk eredményei rámutatnak, hogy a kormánykritikus politikai attitűd

és az állammal kapcsolatos bizalom hiánya milyen kiemelkedő mértékben befolyásolja az állampapír birtoklást. A vizsgálat azt is világosan jelzi, hogy a pénzügyi oktatás és a bizalomépítés célja kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a gazdaságpolitikai döntéshozatalban, különösen ha az állam szeretné az állampapírok iránti keresletet növelni a stabil finanszírozás eléréséhez. A kvalitatív adatok tartalomelemzése megerősíti ezt az összefüggést: a válaszadók jelentős része kifejezetten a politikai bizonytalanságot, az állam túlzott befolyását vagy a kormányba vetett bizalom hiányát adta meg állampapír jellemzőként, ami a megtakarítási döntéseik egyik fő akadályja lehet. Az ilyen típusú vélemények – például „Estandolhatja a kormány” vagy „Sosem fektetnék be semmi állami dologba” – világosan mutatják, hogy a politikai tényezők a pénzügyi racionalitást is felülírhatják a lakosság egy részénél. Ez különösen problémás akkor, amikor az állam a lakossági finanszírozásra kíván építeni, hiszen a politikai attitűd és az intézményi bizalom hiánya olyan strukturális akadályokat jelent, amelyek önmagukban is képesek gátolni a részvételt az állami pénzügyi termékek piacán. A kutatási eredmények ezért nemcsak a pénzügyi edukáció fontosságát, hanem a társadalmi bizalom újratermelésének szükségességét is hangsúlyozzák.

Fontos megjegyezni, hogy vizsgálatunk korrelációs jellegű – ideértve a regressziós elemzéseket is –, és ebből fakadóan az oksági viszonyok nem állapíthatók meg teljes bizonyossággal, az értelmezést megalapozza az a – pénzügyi döntésekre általánosan jellemző – logika, hogy az attitűdök előzik meg és alakítják a viselkedést. Az állampapír-vásárlás jellegéből adódóan inkább tekinthető tudatos, előre megfontolt döntésnek, semmint spontán cselekvésnek,

így az általunk feltételezett irány, miszerint az attitűd befolyásolja a viselkedési szándékot, megítélésünk szerint plauzibilis.

Az eredmények nemcsak az állam számára bírnak jelentőséggel, hanem az egyének szempontjából is releváns tanulságokat hordoznak. Az állampapírokra vonatkozó pozitív attitűd ugyanis nemcsak a költségvetés stabilitását szolgálja, hanem az egyének pénzügyi biztonságát, megtakarítási lehetőségeit és hosszútávú anyagi stabilitását is erősítheti. A kiszámítható hozam, a kockázatkezelés és a vagyongörzés szempontjából az állampapírok vonzó befektetési lehetőséget jelentenek, különösen inflációs időszakokban vagy piaci bizonytalanság idején. Az állami kampányoknak és pénzügyi edukációs programoknak érdemes lehet nagyobb hangsúlyt fektetniük azokra a kézzelfogható előnyökre, amelyeket az egyének a saját mindennapi pénzügyeikben élvezhetnek az állampapírok révén.

LIMITÁCIÓK

A kutatás kényelmi mintán alapult, ami korlátozhatja az eredmények általánosíthatóságát. Bár a kényelmi minta nem alkalmas reprezentatív demográfiai következtetések levonására a teljes lakosságra nézve, a hipotézisvizsgálatok szempontjából, különösen a demográfiai változók és attitűdök közötti statisztikai összefüggések feltárására, használható eszközt jelent. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy az így nyert eredmények elsősorban az adott mintára érvényesek, és a populáció szintű általánosítás fokozott óvatosságot igényel.

A vizsgálat egyik további korlátja, hogy a politikai attitűdökre, valamint az állammal szembeni bizalom szintjére vonatkozóan nem alkalmaztunk standardizált, skálás mérőeszközöket. Ennek következtében e dimenziók nem kvantitatív módon, hanem kizárólag kvalitatív úton – a résztvevők szabadszavasa megnyilatkozásain keresztül – jelentek meg az adatainkban. További korlátozó tényező, hogy a kérdőívben az állampapír attitűddel kapcsolatos mérés esetén nem nevesítettük konkrétan, hogy magyar állampapírról van szó, mindazonáltal feltételezhattük, hogy mivel a válaszadók magyar állampolgárok, implikált módon erre gondoltak.

SUMMARY

THE ROLE OF POLITICAL OPINION AND TRUST IN THE STATE IN SHAPING GOVERNMENT BOND OWNERSHIP IN HUNGARY

Background and Aims: Numerous studies have explored the factors influencing investment decisions, such as purchasing government bonds, with a particular focus on certain sociodemographic (place of residence, educational attainment, age, gender) and psychological characteristics (financial knowledge, risk-taking, self-control). However, less attention has been given to the role of political attitudes, trust in the state, and financial self-efficacy in making these decisions. The aim of our research is to fill this gap based on a sample of Hungarian adults.

Methods: We involved 319 Hungarian adults in the study using an online questionnaire. After providing their most important demographic characteristics and reporting whether they owned government bonds, participants answered scales measuring self-control, financial self-efficacy, risk-taking, financial knowledge, and attitudes toward finance and government bonds. Additionally, they expressed their views on Hungarian government bonds in free-text format.

Results: A more positive political attitude and greater trust in the state significantly increase the likelihood of government bond ownership, while a critical stance toward the government and lack of trust decrease it. Based on the multivariate regression model, gender, age, place of residence, and self-control did not show a significant relationship with government bond attitudes. Educational attainment, financial self-efficacy, risk-taking, and financial knowledge were positively correlated with attitudes, while the results of the logistic regression indicate that a government-critical political attitude and lack of trust in the state significantly reduce the likelihood of holding government bonds.

Discussion: Beyond education, financial knowledge, financial self-efficacy and risk-taking, trust in the state and political opinions play a crucial role in the system of relationships between attitudes toward government bonds and investment decisions.

Limitations: While the use of a convenience sample precludes broad demographic generalizations, it may still be appropriate for identifying patterns within the studied sample. An additional limitation of the study is that no scaled measurement instruments were used to assess political attitudes or trust in the state. As a result, these aspects could only emerge indirectly, based on participants' open-ended responses.

Keywords: attitudes toward government bonds, political opinion, trust in the state, investment decisions

IRODALOM

- Achtziger, A., Hubert, M., Kenning, P., Raab, G., & Reisch, L. (2015). Debt out of control: The links between self-control, compulsive buying, and real debts. *Journal of Economic Psychology, 49*, 141–149. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2015.04.003>
- Alhenawi, Y., & Elkhail, K. (2013). Financial literacy of U.S. households: Knowledge vs. long-term financial planning. *Financial Services Review, 22*(3), 211–244. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2532068
- Blanchard, O. J. (2019). Public debt and low interest rates (NBER Working Paper No. 25621). *National Bureau of Economic Research*. <https://www.nber.org/papers/w25621>
- Calvet, L. E., Campbell, J. Y., & Sodini, P. (2007). Down or out: assessing the welfare costs of household investment mistakes. *Journal of Political Economy, 115*(5), 707–747. <https://doi.org/10.1086/524204>
- Castel, A. D., Humphreys, K. L., Lee, S. S., Galván, A., Balota, D. A., & McCabe, D. P. (2011). The development of memory efficiency and value-directed remembering across the life span: A cross-sectional study of memory and selectivity. *Developmental Psychology, 47*(6), 1553–1564. <http://dx.doi.org/10.1037/a0025653>
- Chen, G., Zhang, H., Hu, Y., & Luo, C. (2024). Trust as a catalyst: Revealing the impact of government trust and professional trust on public health policy compliance during a pandemic. *BMC Public Health, 24*, 957. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18449-2>
- Choi, J. J., Laibson, D., & Madrian, B. C. (2011). \$100 bills on the sidewalk: Suboptimal investment in 401 (k) plans. *Review of Economics and Statistics, 93*(3), 748–763. https://doi.org/10.1162/REST_a_00100
- Christiansen C., Joensen J.S., & Rangvid J. (2008). Are economists more likely to hold stocks? *Review of Finance, 12*(3), 465–496. <https://doi.org/10.1093/rof/rfm026>
- Dewi, V., Febrian, E., Effendi, N., & Anwar, M. (2020). Financial literacy among the millennial generation: Relationships between knowledge, skills, attitude, and behavior. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal, 14*(4), 24–37. <https://doi.org/10.14453/aabfj.v14i4.3>
- Faragó K., & Radnóti I. (2010). A személyiségjegyek befolyása a vállalkozói kockázatvállalásra, *Pszichológia, 30*(2), 111–141. <https://doi.org/10.1556/pszicho.30.2010.2.3>
- Fonseca, R., Mullen, K., Zamarro, G., & Zissimopoulos, J. (2012). What explains the gender gap in financial literacy? The role of household decision making. *The Journal of Consumer Affairs, 46*(1), 90–106. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2011.01221.x>
- Fornero, E., & Monticone, C. (2011). Financial literacy and pension plan participation in Italy. *Journal of Pension Economics & Finance, 10*(4), 547–564. <https://doi.org/10.1017/S1474747211000473>
- Gathergood, J., (2012). Self-control, financial literacy and consumer over-indebtedness. *Journal of Economic Psychology, 33*(3), 590–602. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.11.006>
- Hermansson, C., & Jonsson, S. (2021). The impact of financial literacy and financial interest on risk tolerance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance, 29*, 100450. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100450>

- Hira, T. (2010). *The NEFE quarter century project: Implications for researchers, educators, and policymakers from a quarter century of financial education*. National Endowment for Financial Education.
- Huang, H., Intawan, C., & Nicholson, S. (2022). In government we trust: Implicit political trust and regime support in China. *Perspectives on Politics*, 21(1), 1–19. <https://doi.org/10.1017/S1537592722001037>
- Hung, A., Parker, A. M., & Yoong, J. (2009). *Defining and measuring financial literacy*. RAND Corporation. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1498674>
- Kicsák, G. (2016). Lakossági állampapírok – Stabilabb finanszírozás. Magasabb ár? *Magyar Nemzeti Bank*. <https://www.mnb.hu/letoltes/kicsak-gergely-lakossagi-allampapirok-stabilabb-finanszirozasi.pdf>
- Klapper, L., & Panos, G. A. (2011). *Financial literacy and retirement planning: The Russian case*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/S1474747211000503>
- Lown, J. (2011). Development and validation of a financial self-efficacy scale. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(2), 54–63. <https://doi.org/10.1037/t69132-000>
- Magyar Államkincstár (2024). Általános tájékoztató. Magyar Államkincstár. https://www.allamkincstar.gov.hu/lakossagi-ugyfelek/allampapir_forgalmazas/tajekoztatok-tudnivalok/Altalanos-tajekoztato-9
- Magyar Nemzeti Bank (2024). *Nyugdíjpenztári hozamok 2009–2023*. <https://www.mnb.hu/letoltes/nyugdijpenztari-hozamok-2009-2023.pdf>
- Martin, A., Orr, R., Peyton, K., & Faulkner, N. (2020). Political probity increases trust in government: Evidence from randomized survey experiments. *Plos One*, 15(2), e0225818. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0225818>
- Priyadharshini, S. H. (2017). *From financial literacy to financial well-being: A study of the level of financial literacy of women teaching faculty in educational institutions in Coimbatore region*. Doctoral dissertation. Bharathiar University.
- Singh, D., Barreda, A. A., Kageyama, Y., & Singh, N. (2019). The mediating effect of financial self-efficacy on the financial literacy-behavior relationship: A case of Generation Y professionals. *The Economics and Finance Letters*, 6(2), 120–133. <https://doi.org/10.18488/journal.29.2019.62.120.133>
- Singh, R., Deb, S., Pandiya, B., & Gope, A. (2021). Measuring attitude towards mutual fund investment decisions: Evidences from Tripura, India. *Indian Journal of Finance and Banking*, 8(1), 1–12. <https://doi.org/10.46281/ijfb.v8i1.1350>
- Song, C., Pan, D., Ayub, A., & Cai, B. (2023). The interplay between financial literacy, financial risk tolerance, and financial behaviour: The moderator effect of emotional intelligence. *Psychology Research and Behavior Management*, 2013(16), 535–548. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S398450>
- Strömbäck, C., Lind, T., Skagerlund, K., Västfjäll, D., & Tinghög, G. (2017). Does self-control predict financial behavior and financial well-being? *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 14. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2017.04.002>

- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48, 1273–1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72(2), 271–324. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00263.x>
- Zentai P., & Kovács J. (2025). A pénzügyi éhhatékonyaság szerepe a pénzügyi viselkedés alakításában. *Magyar Pszichológiai Szemle*. Elfogadva 2025. június 11-én. <https://doi.org/10.1556/0016.2025.00152>